

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län.

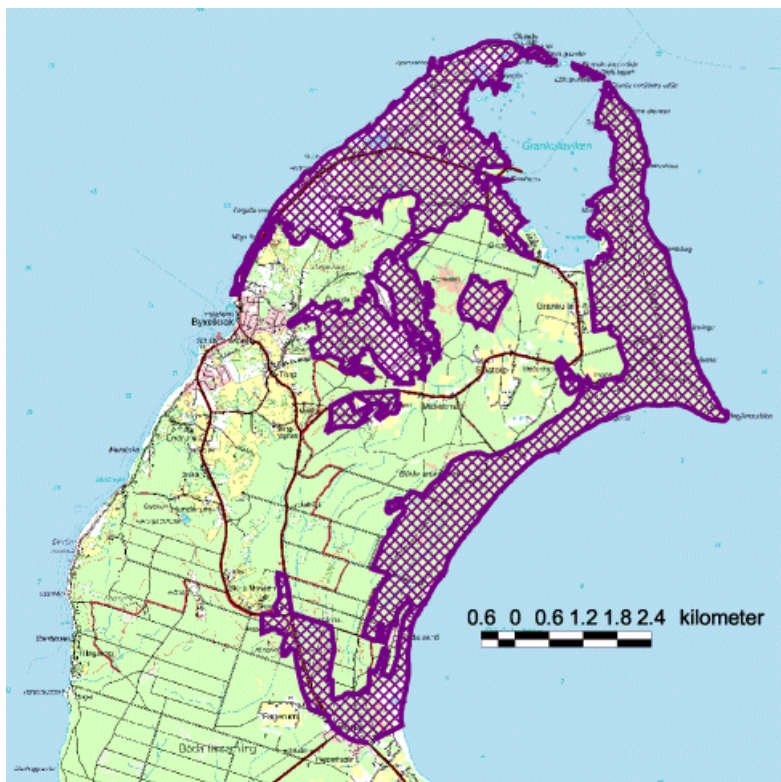
Områdesnamn: Ölands norra udde - Bödabukten

Områdesnummer: NRO08053

Namn: Markus Forslund (1998-10-29, uppdaterat (2003-06-27))

Kommun: Borgholms kommun

Kartblad: 06 SV, 06 SO

Area: 2 494 ha, varav 2 476 ha land och 18 ha vatten

Naturgeografisk region: Region 14 b Öland och Gotland; Underregion Ölands skogrika områden

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 119 (Öland)

Agrara kulturlandskapsregioner: Öland och sydöstsmåländska slättbygden

Landskapsformer: Slätt med relativ höjd under 20m

Riksvärde

Klapperfält Strandvallar Dyner		
Odlingslandskap	Naturbetesmark Äng	Flora Flora

	Alvar	
Våtmarkskomplex	Sumpskog Topogent kustnära kärr Topogent kärr	Flora och fauna Flora Flora
Naturskog	Tallskog Kalktallskog Barrblandskog	Flora och fauna Flora och fauna Flora och fauna

Värdeomdöme: Mycket variationsrikt område med ett flertal sällsynta och artrika naturtyper. Området är geovetenskapligt intressant med klapperstenskust och väl utvecklade dynamiska områden och flygsandfält. Barrskogarna är ofta ängsartade och här finns en i landet mycket ovanlig skogstyp, kalktallskog med förekomst av bla flera sällsynta lundgräsarter. Områden med naturskogskaraktär förekommer. På de fossila dynerna och flygsandfälten växer glesa sandtallskogar ofta med hög ålder. Inom området finns artrika slätterängar, våtmarker, lövskogar, alvar och naturbetesmarker. Området runt Grankullaviken utgörs av strandängar, fuktängar och kalkkärr och är ställvis nästan marskartat. Utmed östra kusten har en stor strandlagun bildats. Området tillhör de ornitologiskt sett värdefullaste områdena på Öland. Hela området är rikt på insekter, kärlväxter och kryptogamer med ett stort antal rödlistade arter. Långbensgroda förekommer på flera lokaler och har här sin nordligaste utbredning i landet.

- Huvudkriterier:**
- A -- Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller kombination av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.
 - B -- Väsentligen opåverkat naturområde
 - C -- Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
 - D -- Område med mycket rik flora/fauna
 - E -- Område av mycket säregen och märklig beskaffenhet

Förutsättningar för bevarande: För reservaten gäller fortsatt skydd som naturreservat. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, dikningar, täkt, luftledning, vägdragningar

Säkerställande: Neptuni åkrar, Skeppersäng, Sjöstorp, Vargeslätt, Getterum, Lindreservatet, Bökakustens östra och Trollskogen är avsatta som naturreservat. L:a grundet är fågelskyddsområde (1972). Omfattas av strandskydd (300 m) samt landskapsbildsskydd enligt 19 § NVL i sin tidigare lydelse. Bökakustens östra, Böda backar, Vargeslätt, Lindreservatet, Skeppersäng, Trollskogen och Sjöstorp är föreslaget att ingå som särskilda bevarandeområde i Natura 2000. En naturminnesmärkt ek finns i Getterum. Stora delar av området är riksintresse för friluftsliv och kulturmiljö.

Områdets huvuddrag:

Kust mellan Norra udden och Byxelkrok

Berggrunden i området utgörs huvudsakligen av kalkstenformationer från underordovicium. I norr hittar vi Holenkalksten och i söder Latorp- och Lannakalksten. Närmast Grankullaviken och på ön Stora grundet förekommer den något yngre Segerstadskalkstenen från mellanordovicium. Den västra sidan av kusten mellan Norra udden och Byxelkrok har en mycket stark särprägel. Längs denna sträcka dominerar vidsträckta klapperstensfält med mycket sparsam vegetation. Det mest kända området är Neptuni åkrar, som är skyddat som naturreservat och beskrevs av Linné redan i mitten på 1700-talet. Från strandlinjen och österut utbreder sig ett 200 meter brett strandvallssystem med ett tiotal parallella strandvallar. Materialet i vallarna består huvudsakligen av kalksten. Längs stranden går den underliggande kalkstenen i dagen i form av ett så kallat pallplan. Neptuni åkrar är kanske mest känt för sin rika blomning av blåeld. Klapperstensvallarna har annars en mycket sparsam flora. Andra vanliga växter är tulkört, gråfibbla, spåstistel, stinknäva och grusslok. Större strandpiparen är områdets karaktärsfågel som söker föda längs strandlinjen. Andra vadare som strandkata och rödbena förekommer också. Ute i vattnet ser man ofta ejder och gravand.

Nära Norra udden består klapperstensvallarna av nästan enbart urberg och i någon mån sandsten. De enskilda stenarna är här mycket större och stenmaterialet är välrundat. Vallarnas mäktighet är ofta upp mot fem meter. Floran är mycket sparsam med några mycket tåliga växter som tulkört och blåeld. Enstaka buskar av en och slån har också lyckats få fäste i den grova klapperstenen. Utmed kusten vid Hälludden och Neptuni åkrar finns en mycket rik fossilfauna. Området är väl undersökt och flera arbeten beskriver vilka fossil som finns i de olika lagren. Exempel på fossil i området är trilobiterna *Megitaspis hyorrhina*, *M limbata*, *Asaphus lepidurus* och *A expansus*, liksom brachiopoden *Orthambonites calligramma* och graptoliterna *Phyllograptus angustifolius* och *Didymograptus formosus*.

Kusten mot Grankullaviken har en helt annan karaktär. Här finner man mycket breda och flacka strandängar med en gräsdominerad vegetation. Ytterst finns en zon med tidvis översvämmade havsstrandbetesmarker och en betespräglad flora. Strandtåg är en av de dominerande växterna. På strandängen återfinns flera betesgynnade arter som kustarun, rödtoppa, ormtunga, krypven, gulkämpar, smultronklöver och klöverärt. Längst in i viken finns en mosaik av många små vegetationsfria laguner med en kantzon av agnsäv och ruggar av blåsäv. Havsstrandbetesmarkerna övergår på Gräsgrundet och Tobisgrundet i artrika torra gräsmarker och små örtrika, fuktiga gräsmarker. Här finner man växter som trift, harklöver, gulmåra, vårbrodd, gulkämpar, rödklint och darrgräs. På de torraste partierna växer enbuskar och enstaka träd. Strandängarna betas idag av nötkreatur och skulle vid upphörd hävd snart växa igen med bland annat bladvass. Strandängarna utmed Grankullaviken, inklusive Lilla grundet, hör till de rikaste fågelområdena på Öland. De betade markerna och den flikiga kusten är attraktiv för många fåglar, särskilt olika arter av vadare. Strandkata, rödbena och tofsvipa tillhör de vanligaste. Lilla grundet har tidigare hyst Ölands största koloni av kentsk tärna, men den har idag försvunnit. Ön domineras idag istället av en stor gråtrutkoloni med 40–50 par. På ön häckar även mer än 100 ejderpar. Innanför strandängarna vidtar lite speciella skogs- och buskmarker. Glesa kalktallskogar på mycket torra marker med inslag av gran, oxel och ek. Många tallar är gamla och skogen är rik på torrakor, hålträd och lågor. Även krattliknande skog med dominans av oxel förekommer. På de gamla stängselstolparna finner man en intressant lavflora. Flera rödlistade arter har konstaterats som sydlig ladlav och ladparasitlav. De betade enbuskmarkerna är en viktig del i områdets stora naturvärden.

I området finns flera våtmarker. Särskilt intressant är våtmarken sydost om Holmebodas. Den består av ett kärr i strandnära läge, med en smal bård av sumptallskog. Kärrret är mycket speciellt då vatten tillförs från två håll. Dels svämmas markerna över av havsvatten, dels mynnar ett antal källflöden längs skogsranden i väster. Axag dominerar mot skogen och strandtåg mot havet. De

båda arterna samdominerar sedan i en zon däremellan. Blandningen av strandväxter och kärrarter är slående. I axagkärren växer rikligt av orkidéer som kärrknipprot, flugblomster och ängsnycklar. Andra våtmarker i området är Hälluddsvik samt havsstrandängar och strandnära kärr sydväst om Holmebodan. Hälluddsvik är en igenväxande vik med rikligt av ag.

Hylsnejlika, bitterkrassing, svärdsyssla och strandsnärlja är exempel på sällsynta kärllväxter inom området. Norra udden äger också en värdefull fjärilsfauna. Gråaktigt kärrängsfly och vit tigerspinnare har här ett av sina få förekomster på Öland. Strätteblomvecklare med en mycket begränsad utbredning i landet har här sin enda kända lokal på Öland. Den starkt hotade kattostmalen är påträffad i området. Andra sällsynta eller intressanta arter är svartfläckig blåvinge, klubbpröad bastardsvärmare, strecktecknat aftonfly, timjemalmätaren, leverfärgat ängsfly, smygstekellik glasvinge och brunfläckad lövmätare, en art som i Norden bara förekommer på norra Öland. Invid Grankullavikens strandängar kan man under varma sommarkvällar höra den numera mycket ovanliga mullvadssyrsans surrande läte. Bland skalbaggar kan två hotade arter nämnas, brun sammetslöpare och viveln *Lixus bardanae*. Längs kusten har man även hittat flera sällsynta svampar, lavar och landsnäckor. Exempel är stjälskröksvamp, dvärgjordstjärna, västlig njurlav, hedcylindersnäcka och ribbcylindersnäcka.

Norra udden är intressant som sträcklokal och sträcket av vårfåglar är ofta lika intensivt som vid Ottenby. Många tättingar gör här ett stopp innan fortsatt färd norrut. Höksångare och ortolansparv är exempel på arter som ofta ses.

Vargeslätt

Stora delar av området utgörs av äldre kalktallskogar, ett växtsamhälle som är ovanligt i landet utanför norra Öland och Gotland. Skogen är överlag grov med stort inslag av senvuxen ek. Framför allt västra delen av området och området vid Nabbelund är mycket gammal och luckig med förekomst av döda träd, lågor och död ved. Närmast kusten övergår kalktallskogen i sumptallskog. Mindre bestånd med alsumpskog och örtrika blandskogar förekommer också. Framför allt de västra delarna är mycket goda ekmarker, vilket kan ses både på det stora inslaget av ek i barrskogen och på bestånd med ren ekskog. Skogen är medelgrov med inslag av grov ek. Grova gammelekar förekommer främst i västra delen, men även på andra håll i området. Detta område har mycket bra förutsättningarna för ekföryngring och för naturvårdsåtgärder som främjar gammelek.

Fynd av flera rödlistade arter har gjorts i området, många av dem knutna till det stora inslaget av ek. Nämnas kan rosa lundlav, liten sönderfallslav, blyertslav, skuggorangelav, gul dropplav, gammelekslav, mjölig klotterlav, ädelkronlav, hjälmbrosklav, rosa skärelav, grå skärelav, oxtungssvamp och stor aspticka. I området förekommer också ett flertal signalarter, bland annat rikligt med skägglav, vilket annars är ovanligt i Bödaskogarna.

Skogarna är ofta mycket buskrika med främst måbär, slån och rosväxter. Markerna är kalk- och näringsrika och lundgräs dominerar fältskiktet med arter som lundslok, lundelm, hässlebrodd och lundskafting. Även de rödlistade arterna strävlost och skogskorn växer här och murgröna förekommer mycket rikligt i de västra delarna av området. Andra arter som kan nämnas är blåsippa, liljekonvalj, myska, tandrot, svärdsyssla, grönvit nattviol och skogsknipprot. I fuktigare partier växer blåtåtel och älvväxing.

Området längs med Grankullaviken är en mosaik av våtmarker, strandängar, sumpskogar och kalkbarrskogar. Stranden norr om Nabbelund utgörs av strandängar och kärr av mycket speciell karaktär. Ett antal källflöden mynnar i skogskanten, samtidigt som markerna regelbundet översvämmas av havsvatten. Detta har gett upphov till en blandning av kärr- och havsstrandararter och här växer strandtåg, bunge, gulkämpar, kustarun och sumpgentiana tillsammans med kärrväxter som axag, flugblomster, ängsnycklar, kärrknipprot, spikblad och majviva. Längs stranden finns en välutbildad havsstrandvegetation med strandtåg, krypven, rörsvingel,

rödsvingel och klöverärt. En bit upp i skogen finns ett svagt sluttande axagkärr med källflöde och knotiga, små tallar glest utspridda. Axagen dominerar men blåtåtel och älvväxing är vanliga och orkidérikedomen är stor. Området innehåller en stor rikedom av olika växtsamhällen, där framför allt axagkärret är mycket ovanligt och skyddsvärt.

Centralt i området finns en liten äng som delvis är av örtrik ängshavretyp, delvis av kalkfuktängskaraktär. Här växer arter som ängshavre, brudbröd, solvända, rödven, jordklöver, getvåppling, darrgräs, jungfrulin, älvväxing och hirsstarr och flera arter orkidéer som brudsporre och flugblomster.

Stora Ingegärdsmeden längst i söder är en av få odikade våtmarker på Öland. Våtmarken domineras av fuktiga gräsmarker med blåtåtel som det vanligaste gräset. Hirsstarr, ängsruta, strandlysing, spikblad och ältranunkel är andra vanliga växter. I södra delen finns en riklig inblandning av trådstarr. Centralt finns ett litet parti med ag. De allra blötaste partierna har en mycket sparsam vegetation. Det är ofta små partier med glest fältskikt och en stor andel bar jord. Dessa delar domineras av ärtstarr och är vattenfyllda under vinter och vår. Enstaka grupper med tall finns på maden. Runt kärret växer en del mycket grov tall och en del grova ekar. I västra delen ligger ett agkärr.

Våtmarken omges av äldre barrskogar. Ängsartade och örtrika tallskogar är vanligast. Den örtrika tallskogen domineras av växter som lundskafting, liljekonvalj, lundslök, blåsippan och ängskovall. Den gräsrika tallskogen har ett stort inslag av kruståtel.

Insektslivet är mycket dåligt känt, men den stora förekomsten av äldre, grov tall, död ved och lågor, samt inslaget av gammelek och andra lövträd gör att området bedöms som entomologiskt mycket intressant. Sällsynta arter som påträffats är rödpalpad rödrock, orangevingad kamklobagge, viveln *Phyllobius calcaratus*, skogssmalmyra och aghakmal. Falstersvampmalen har sin enda förekomst i landet i området. Från området är tre olika fladdermusarter kända, däribland den sällsynta trollfladdermusen.

Trollskogen

Udden är geologiskt mycket intressant och tillhör troligen den del av Öland som varit utsatt för den kraftigaste och hårdaste svallningen. Området ligger helt öppet för Östersjöns vågor. Jordarterna är därför fullständigt omlagrade. De grusiga jordlagren är en komplext uppbyggd strandvall, vilken överlagrar en kärna av grovt isälvsmaterial.

Huvuddelen av Trollskogen består av olika typer av barrblandskogar. Vanligast är den gräsrika, hedartade tallskogen med karaktärsväxter som kruståtel och ängskovall. Skogen är ofta gles och luckig, vilket är resultatet av det tidigare betet och ett omfattande uttag av ved och virke. Inslaget av enbuskar är karaktäristiskt och visar på att det varit ett ännu ljusöppnare tillstånd än idag. I tallskogen finns gamla, greniga och krokvuxna tallar med påväxt av murgröna. I några delar har skogen karaktär av naturskog med stort inslag av död ved och gamla träd.

I Trollskogen är gamla, grova ekar ett typiskt inslag. Sammanlagt finns bortåt trettio stycken i området. Många är idag hårt trängda av omgivande barrskog. Strax nordväst om Brännabben står den så kallade Trolleken, en av Ölands allra äldsta ekar. På ekarna finns en rik lavflora med många rödlistade arter. Vanligast bland dessa är grå skärelav, mjölig klotterlav, stiftklotterlav, ädelkronlav, gammelekslav och matt pricklav.

Nordöstra delen av Trollskogen består av en buskrik och ängsartad tallskog med mycket ormbunkar. Det täta buskskiktet domineras av måbär och stenros. Karaktärsart är lundbräken, men även andra ormbunksarter samt hässlebrodd, myska och harsyra är vanliga. Dessutom finns flera olika arter av pyrola och den sällsynta rylen. I Trollskogens östra del finns ett mindre område med granskog av frisk-fuktig typ med ett stort inslag av örter. Många granar har dött och återfinns som

lågor på marken, vilket gör skogen relativt svårframkomlig. Typiska växter är hässlebrodd, träjon, tandrot, vitsippa, sårlåka, lundslok och myska.

Stränderna längs östra sidan består av ursvallad klappersten. Vegetationen är mycket sparsam. Längst i söder ökar inslaget av sand och där finner man strandväxter som saltarv, strandkvickrot, trubbstarr och klibbkorsört. På stranden ligger också vraket av skonaren Swiks som förliste här vid en storm i december 1926.

Stranden på västra sidan har en helt annan karaktär. Den är mycket flack och har en välutbildad strandängszonering. Ute i vattnet växer borstnate och axslinga. Längs stranden finns en bård av blåsäv och havssäv. I den översvämmade delen av stranden finner man gräsrika havssträndängar med växter som krypven, saltåg, strandkrypa, strandkämpar, baltisk malört och rödsvingel. Längre upp på fastmarken övergår strandängen i öppna och torra gräsmarker där vårbrodd, fårsvingel, gulmåra och backtrift tillhör de vanligaste arterna. Strandängarna hålls öppna tack vare ett extensivt bete.

Trollskogen har ett rikt växt- och djurliv. Man har bland annat funnit 155 olika arter av lavar, varav många indikerar höga naturvärden. Mest anmärkningsvärt är öländsk pricklav. Den är i Sverige bara känd från Ottenbylund och Trollskogen. I övrigt endast från Brittiska öarna. Ädelkronlav, stiftklotterlav, gammelekslav och liten sönderfallslav är andra exempel på hotade lavar. Även svampfloran har en ovanlig sammansättning. Åtta arter, bland annat gul flugsvamp och smultronkantarell, är rödlistade. Den gamla skogen är också en bra fågelbiotop. Till Trollskogens häckfåglar hör spillkråka och mindre korsnäbb. Även större korsnäbb ses regelbundet. Här finns Ölands säkraste lokal för talltita, en av öns ovanligaste häckfåglar. Den rikliga förekomsten av död ved och ihåliga träd ger goda förutsättningar för ett rikt insektsliv. I området har man exempelvis funnit flera sällsynta skalbaggar och fjärilar som smal skuggbagge, strandärtmott, bastardpärlormorfjäril och tallprocessionsspinnare. Den sista finns i landet bara på norra Öland och på Gotland.

Trollskogen är ett av de mest välbesökta naturområdena på norra Öland. Kustområdet är ett populärt sportfiskevatten. I skogen finns flera vandringsleder och rastplatser. Vid parkeringsplatsen i söder ligger ett välbesökt naturum. Här finns även ett stort bestånd med taggkörvel.

Västeralvaret

Klass 1, 157 hektar

Ett av småalvaren på norra Öland. Alvaret är öppet och domineras av torra och artrika gräsmarker. Västeralvaret är Ölands nordligaste alvar. Vegetationen i området domineras av torra gräsmarker med ängshavre, vildlin, flentimotej, vårbrodd, darrgräs, getväppling, gulmåra, brudbröd och ett flertal olika orkidéer. Hällmarksalvar återfinns endast på mycket små arealer. Kalkstenen är oftast täckt av en tunn vittringsjord. På dessa ytor med grusalvar växer fårsvingel, bågsvingel, gräslök och vildlin. Här förekommer både gullborste och bergsskrabba på en av sina nordligaste lokaler i landet.

Den västra delen av alvaret innehåller en mosaik av torra gräsmarker, våtar och någon enstaka mindre kalkfuktäng. Våtarna domineras ofta av agnsäv, men även andra växter som ryltåg, ärtstarr, hirsstarr, ältranunkel och blåtåtel förekommer. De fuktiga gräsmarkerna domineras av älvväxing och slankstarr. En viss igenväxning har skett, främst av buskar som en, slån och nypon. Idag betas inte området. Längs Västeralvarets kanter övergår de öppna markerna i glesa tallskogar, med ett tätt buskskikt av enbuskar.

Alvaret gränsar i väster till Neptuni åkrar. Klapperstensvallarna fortsätter även en bit ut på

Västeralvaret. Dessa högst liggande strandvallar har mycket tydligt utbildade strandsporrar, det vill säga vallarna har inböjda, sporrlika spetsar.

Östra Bödakusten

Längs Bödakusten finns ett stort sandområde. Innanför sandstränderna ligger ett dynamråde där de flesta sanddynerna löper parallellt med stranden. Området utgör en del av ett större sammanhängande dynamråde väster och norr om Bödabukten. Det är 15 km² stort och ett av de absolut största i Sverige.

Under 1700-talet var sanddriften i området intensiv och omfattande. Under 1800-talet började man stävja sandflykten först med tång och tallris för att sedan plantera tall och balsampoppel. I slutet av 1800-talet hade man i stor utsträckning lyckats bemästra sanddriften.

Området mellan Trollskogen och Ängjärnsudden består nästan helt av svallsediment. I strandzonen finns en smal bård av klapper. Väster därom sträcker sig en markant grusrygg som i ytan utgörs av svallgrus. Väster om ryggen utbreder sig grusfält med ett tunt sandlager i ytan. Strax intill ligger den enskilt största dynen, Bölinge backe, med en höjd av knappt tio meter över omgivande mark.

Stränderna norr om Ängjärnsudden är mycket exponerade och består av ursvallad klappersten. Här är vegetationen dåligt utvecklad och utgörs av enstaka exemplar av krusskräppa, strandråg, rödsvingel och gulkämpar. I en smal zon längs stranden växer låga, vindvridna tallar. De är ofta mycket gamla och har fått sin form av det utsatta läget vid kusten.

Norr om Ängjärnsudden stormfällades stora delar av skogen 1954. Dessa områden har därefter planterats med tall. I ett cirka en kilometer brett bälte innanför kusten finns fortfarande inslag av äldre skog kvar.

Sandstränderna längs Bödakusten är mycket vegetationsfattiga med spridda förekomster av saltarv, marviol och strandvial. På sanddynerna innanför sandstranden domineras vegetationen av sandrör och strandråg, men även östersjörör förekommer. På de stabiliserade sanddynerna längre in minskar dyngräsen och istället dominerar gulmåra och flockfibbla tillsammans med karaktärsarter som sandstarr, sandsvingel och trift.

På de fossila dynerna och flygsandfälten växer tallskogar. Stora områden domineras av glesa tallskogar med mycket gamla, ofta låga och förgrenade tallar. De flesta skogarna är äldre än 100 år. Många träd är döda och torra. Mätningar med tillväxtborr på några gamla tallar visar på en ålder upp mot 200 år. Lavar som grå och gulvit renlav dominerar markvegetationen och fältskiktet är mycket svagt utvecklat. Karaktärsarter för dessa skogar är sandstarr, borsttåtel och sandsvingel. Andra växter som förekommer är tallört och grönpnyrola samt ibland den sårbara rylen. Längre från stranden övergår skogarna i mer slutna tallskogar av lav- eller torr ristyp. Den torra ristypen domineras ofta av ljung och kråkbär.

Mellan dynerna är marken ofta försumpad och i dessa fuktstråk finner man avlånga stråk med björksumpskogar. Glasbjörk och al dominerar dessa långsmala våtmarker. Grenrör är ett dominerande inslag och i de allra blötaste delarna växer bunkestarr. Mossorna bildar inte något heltäckande bottenskikt, men flera arter av vitmossa förekommer. Vissa stråk är dikade och torrlagda.

Längst i söder ligger Svartvikskärret, eller Fagerums strandmyr som den också kallas. Det avlånga kärret omges av sumpskog, vassområden och fuktiga gräsmarker. Kärret får sitt vatten via diffusa källflöden i väster och har sitt naturliga utlopp i nordost. Ungefär halva ytan upptas av agvegetation med inslag av bland annat kärrsilja, pors och kärrfräken. Det artrika rikkärret håller på att växa igen med al och ag eftersom det inte betas längre. I bottenskiktet dominerar späd skorpiomossa men även guldspärmossa är vanlig. Fuktängen norr om kärret är ohävdad, men intresse finns hos markägare för att återuppta nötbete. Här växer rikligt med bladvass, kärrsilja,

blåtåtel, hundstarr, gåsört och krypven. Svartvikskärret har mycket höga naturvärden och insatser bör göras för att hindra igenväxningen och säkra vattentillgången. I kärret är den rödlistade kransalgen mellansträffe påträffad.

Den stora arealen sandiga tallhedar med gamla och döda träd gör att Östra Bödakusten är mycket intressant, inte minst vad gäller insekter. Vid en inventering av storfjärilar vid kusten norr om Tomteskog har fynd gjorts av över 20 olika sällsynta och rödlistade arter. Bland de arter som hittades kan nämnas tallprocessionsspinnare, stor lavspinnare, brungult näselfly, tvårlinjerat vickerfly, aghakmal, gulpannad lavspinnare, strandärtmott och bland skalbagarna kan avlånga flatbagge och reliktböck nämnas. På dynerna väster om Fagerrör finns en exklusiv dysandfauna med flera rödlistade vägsteklar: baltisk sandvägstekel, flygsandvägstekel och Westerlunds vägstekel. Tallskogarna har en rik svampflora. Flera fynd av rödlistade arter har gjorts, bland annat liten diskroksvamp, naveljordstjärna, gul flugsvamp, lakritsmusseron och vintertagging. Fynd av de missgynnade lavarna mjölig klotterlav och rosa skärelav har också gjorts i området. De goda badmöjligheterna i Bödabukten gör att området är mycket välbesökt sommartid. En vandringsled sträcker sig genom hela området.

Lindreservatet

Klass 1, 107 hektar

Lindreservatet, eller Åker som området även kallas, har en variationsrik geologi som gett förutsättningarna för den stora variationen i landskapet. På flera platser går kalkberggrunden i dagen. Moränen är sandig–moig och relativt kalkfattig. Det kan jämföras med moräner på resten av Öland som oftast har en betydligt högre ler- och kalkhalt. Detta återspeglar sig i florin i området där kalkgynnade arter framförallt återfinns på alvarmark eller där jordtäcket är tunt. Lindreservatets östra del består huvudsakligen av olika typer av lövskogar. Skogarna domineras av ek, ask och lind. Många av träden är mycket gamla. Ask och lind bär spår av tidigare hamling. Ekarna har vidlyftiga kronor vilket visar att de en gång växt betydligt öppnare. Lövskogen är rik på hassel och markfloran domineras av örter och lundgräs som lundslok, lundgröe, hässlebrodd och skugglosta. Andra vanliga växter är tandrot, gullviva, liljekonvalj, ormbär, tvåblad och nästrot. I det sydöstra hörnet finns trädbevuxna slätterängar. Ängarna hävdas fortfarande genom slätter och efterbete. De har det för Öland typiska utseendet med en blandning av helt öppna ytor och däremellan smala ridåer av träd och buskar. De öppna gräsytorerna har en mycket rik ört- och gräsflora, där flera växter visar på en långvarig slätterhävd. Bland dessa slättergynnade arter kan nämnas korskovall, prästkrage, gökblomster, hartmansstarr, brunklöver, brudsporre, vitmåra och gulvial. Vanliga orkidéer är svärdsyssla, tvåblad, S:t Pers nycklar, johannesnycklar, nattviol och skogsnycklar. Träd- och buskridåerna med bland annat ek, ask, lind och hassel är knutna till stensträngarna som löper genom ängen. Många av de äldre lövträden bär spår av tidigare hamling. Söder om slätterängen ligger ett kärr med långsmal form. Det domineras av högvuxna arter av starr och örter. Till de vanligaste växterna hör plattstarr, videört, revfingerört och vattenmåra. I bottenskiktet finns rikligt med hårkrokmossa. I kärrets västra del finns en liten vät. Typiska växter där är lökgamander, agnsäv och dyveronika. Våtmarken är en viktig leklokal för långbensgroda. Området norr om den centralt liggande bebyggelsen består av en blandning av fuktiga blandskogar, kärr och små dungar av ren tallskog. Blandskogarna domineras av tall, men här finns också ett stort inslag av ask, al, björk och gran. Tallarna är ofta grova och gamla. Ibland förekommer även rena alskogar. Alarna har välutbildade socklar och förekomsten av död ved är ofta stor. I denna del av Lindreservatet ligger ett stort kärr, Idekärret, vilket domineras av högvuxen bunkestarr. I övergångarna till omgivande alvarmarker finns mindre tallskogar. De är av en ovanlig typ med ett ängsartat fältskikt. Vanliga växter är blåtåtel och flera olika lundgräs. Lindreservatets nordöstra och nordvästra del utgörs huvudsakligen av alvarmarker. I nordöstra delen, som ansluter till Långalvaret, består vegetationen av en mosaik av alvar, fuktiga gräsmarker och lågstarrängar. Fårsvingel dominerar alvarvegetationen. I vissa delar är florin örtrikare med arter som brudbröd, ängshavre, mandelblomma, getväppling och S:t Pers nycklar. I de fuktiga

gräsmarkerna är älvväxing, slankstarr, gräslök och ormtunga karaktärsarter. Alvaren är idag obetade. Det tunna jordtäcket gör att igenväxningen går mycket långsamt. Det är främst buskar som en, slån och nypon som vandrat in sedan betet upphörde.

I Lindreservatets sydvästra hörn är jordtäcket lite tjockare och här övergår alvarvegetationen i örtrika torra gräsmarker. Dessa har en mycket rik ört- och gräsflora. Typiska växter här är mandelblomma, solvända, krutbrännare, axveronika, flentimotej och jordklöver. En del gamla enbuskar och enstaka lövträd finns ute på de öppna ytorna. Några träd bär spår av tidigare hamling. De torra gräsmarkerna är välhävdade och betas av nötkreatur.

Flera rödlistade lavar har hittats i anslutning till slätterängen och lövskogarna. Arter som kan nämnas är grå skärelev, mjölig klotterlav, stiftklotterlav, gammelekslav och skuggorangelav. Områdets stora variation ger också goda förutsättningar för ett rikt djurliv. Lövskogsområdena har ett rikt fågelliv med arter som halsbandsflugsnappare och mindre hackspett. I Lindreservatet har inte mindre än fem olika fladdermusarter observerats, däribland de rödlistade fransfladdermus och trollfladdermus. Bland intressanta insekter kan sydängsgräshoppa, molnfläckig spinnmal, kortvingen *Euplectus brunneus* och barkglansbaggen *Rhizophagus nitidulus* nämnas.

Långalvaret

Långalvaret är ett av de nordöländska småalvaren. Huvuddelen av alvaret består av tunna jordar med grusalvar och med arter som fårsvingel, fältmalört, baktimjan, vildlin, alvararv och getväppling. Spricksträngsalvar med en blandning av grusalvar och jordfyllda sprickor är vanligt förekommande, medan rena hållmarker finns på små arealer. På hållarna växer nästan enbart vit fetknopp, lavar och mosskuddar.

På Långalvaret finns flera våtar. Vegetationen i våtarna är gles och består främst av arter som ärtstarr, krypven och ryltåg. I den södra delen finns rikligt med spridda block ute på alvaret. I anslutning till dessa återfinns ofta ett lite tjockare jordtäck. Den lite glesa floran på de torra gräsmarkerna utgörs av växter som vårbrodd, brudbröd, fältmalört, vildlin och fårsvingel. På Långalvaret återfinns flera typiska alvarväxter. Bland annat växer här rikligt med gullborste. Långalvaret var tidigare den nordligaste lokalen för bergsskrabba i landet, men det är tveksamt om den finns kvar. På flera ställen på alvaret växer den lilla orkidén honungsblomster. Speciell är också den rika förekomsten av den rosenvingade gräshoppan.

Längs östra sidan av alvaret ligger ett stråk med våtar och kärr. Runt våtarna finns en bård av knappsäv. Kärren har ofta en blandning av ag och trådstarr, som i de fuktigaste delarna övergår i rena agkärr.

Öster om alvaret vidtar ängsartade tallskogar. Skogen är cirka 80–100 år gammal. Inblandning finns av gran, ek och asp. Buskskiktet består av enbuskar, nypon och ungranar. Markfloran är rik på örter och gräs. Bland växterna märks lundskafting, blåsippan, purpurknipprot, bergsslok, svärdsyssla och skugglosta. Svampfloran är rik med flera rödlistade arter.

Sydost om Långalvaret ligger Spånkärret, ett före detta domänreservat. Det utgörs av agkärr och fuktiga gräsmarker. Det omges av alvarmark och kalktallskogar. Kärret, som domineras helt av ag, är uppdelat i flera mindre ytor. I kringliggande fuktiga gräsmarker alternerar blåtåtel och älvväxing som dominerar. Andra växter är ängsvädd, rödklint, blodrot, höstfibbla, vattenmynta, ängsnycklar, och på sina håll växer rikligt med slätterblomma.

Längst i söder ligger en ädellövskog med ask, ek och en del fina tallar. Området har troligen tidigare brukats som slätteräng. Hamlade träd förekommer. På de gamla träden växer en fin lavflora med flera sällsynta arter. Fynd har gjorts av bland annat mjölig klotterlav och rikfruktig blemlav.

Barrskogar vid Sjöstorp

Östra delen utgörs av urskogsartade barrskogar av tall och gran. Skogarna är olikåldriga, luckiga och variationsrika. Tall dominerar i norr och gran i söder. Markvegetationen är ängsartad med ett stort inslag av hassel och andra buskar. Här växer arter som lundelm, lundskafting, hässlebrodd och svärdsyssla. Det sällsynta lundgräset strävlost har också noterats. Skogen har överlag en mycket hög ålder med träd som är över 200 år. Förekomsten av grova och döda träd, högstubbar, död ved och lågor är mycket stor. Här finns även ett kärr som dikades ut på 1950-talet och idag återstår endast en femtedel av kärret. Vegetationen i kärret domineras av ag, men inslaget av blåtåtel och pors är stort i vissa delar. I kanten av kärret har björk och tall börjat vandra in. Längst i söder ligger ett lövdominerat skogsområde. Skogsbete har förekommit i sen tid. Området består av en blandning av trädbevuxen betesmark, hasselrik lövlund och alskog. I betesmarkerna närmast byn finns ett trettiotal grova hagmarksekar. Gräsmarksfloran är fortfarande intakt. Betet har upphört och igenväxning med buskar har inletts. Betesmarkerna övergår i norr i yngre alskogar av högörttyp. De hasselrika delarna är blockrika och trädskiktet utgörs av en blandning av björk, gran, ek, sälg, oxel, tall och vildapel. Markfloran är rik och innehåller bland annat sårlåka och olika orkidéer.

Västra delen av området är variationsrikt men utgörs till större delen av granskog. Stora delar innehåller grov skog och mycket död ved. Inslaget av lövträd är bitvis mycket stort. På gamla träd av ask och al finner man rikligt med lavar, varav några är rödlistade. Hasseln är vanlig och buskarna är ofta gamla. I söder finns ett rent hasselbestånd, ett så kallat hässle. I den västra delen ligger även en fin och grov alsumpskog.

Fynd har gjorts av flera sällsynta lavar, mossor och svampar. Till dessa hör mjölig klotterlav, rikfruktig blemlav, vedtrappmossa och scharlakansvårskål. Området har även en intressant skalbaggsfauna med arter som bronsjon, orangevingad kamklobagge, svampbrokbagge och mycelbaggen *Agathidium nigrinum*.

Skeppersäng

Klass 1, 43 hektar

Området sydväst om Getterum har en kärna av lövskog som omges av barr- och sumpskogar. Den nuvarande lövskogen har tidigare nyttjats som betes- och slåttermark. I trädskiktet dominerar ek och ask. Inblandningen av andra trädslag som björk, lind, asp och alm är stor. Även tall och gran växer här. Flera gamla och grova träd förekommer och inslaget av död ved och lågor är stort. Lövskogen har ett välutvecklat buskskikt, bestående bland annat av hassel, ask och måbär. Markfloran är lundartad och innehåller växter som vitsippa, liljekonvalj, tvåblad, ormbär och tandrot.

I öster övergår lövskogen successivt i kalktallskog med ett stort inslag av lövträd. Enstaka gamla, grova ekar förekommer, framför allt i området väster om fotbollsplanen. I den södra delen består skogen av en mosaik av sumpskogar och fastmarksholmar med barrskog. Tall, al och björk är de vanligaste trädslagen i sumpskogen. De växer ofta på höga socklar. Området har naturskogskaraktär och stort inslag av grova träd, död ved och lågor.

På de gamla ekarna, främst de vid fotbollsplanen, finns en rik lavflora. Flera är sällsynta och rödlistade: gammelekslav, gul dropplav, matt pricklav, mjölig klotterlav och grå skärelev. Skogen norr om Getterum utgörs av ett gammalt flygsandsfält som är bevuxet med gammal tallskog. De centrala delarna utgörs av en gammal och urskogsliknande tallskog med förekomst av döda träd, hålträd och lågor. Tallarna är lågvuxna och rikligt förgrenade som en följd av det utsatta läget på sandfältet. I vissa delar är fältskiktet och bottenskiktet mycket svagt utvecklat och består då främst av lavar.

I närheten av Getterums by finns öppna betesmarker. Vegetationen består huvudsakligen av torra

gräsmarker med dominans av växter som rödsvingel, fårsvingel och gulmåra. I denna miljö trivs den skärrande gräshoppan. Den har påträffats på två lokaler på de öppna markerna i närheten av Getterums by. Arten är hotad och har sin enda förekomst i Nordeuropa på sandiga marker på norra Öland.

I lövskogen sydväst om byn ligger flera fornlämningar. De består av en husgrund och flera stensträngar. Husgrunden är idag kraftigt övertorvad. Från husgrunden utgår stensträngar som längs en kortare sträcka löper samman och bildar en fägata. Lämningarna visar att området beboddes och brukades redan under den äldre järnåldern.

Anmärkningar: Torp – Mellby ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (85-1) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (H 8510-85-1). Följande VMI-objekt ligger i området: 05H1F01, 05H9E08, 06H1F02, 05H9E01. Ingår i ängs- och hagmarksinventeringen och naturvårdsplanen för Öland.

Referenser:

SKA UPPDATERAS

- Ekstam, U. & Martinsson, I. 1981. *Böda Kronopark*. Länsstyrelsen i Kalmar län. Meddelanden 1981:4.
- Hylander, K. 1993. Våtmarksinventering av Öland 1993. Länsstyrelsen i Kalmar län Informerar, 1994:3.
- i Kalmar län informerar. Meddelande 1995:25.
- Länsstyrelsen i Kalmar län, 1981. *Naturinventeringar, Öland*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1981:1. Kalmar.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1982. *Natur och naturvård på Öland. Inventering, värdering och skydd av öländsk natur*. Meddelanden 1982:9. Kalmar.
- Länsstyrelsen i Kalmar län, 1989. *Inventering av ängs- och hagmarker, Borgholms kommun*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:5.
- Naturvårdsverket. 1980. *Marina reservat*. SNV PM 1297.
- Naturvårdsverket. 1997. *Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Etapp 1*. Rapport 4815.
- Rudmark, L. 1983. Beskrivning till jordartskartan Borgholm NV/NO. Sveriges Geologiska Undersökning Ae 55.
- Sterner, R. 1926. *Ölands växtvärld*. Kalmar.
- Sterner, R. 1986. *Ölands kärlväxtflora*. 2:a reviderade upplagan. Utgiven av Å. Lundqvist. Svensk botanisk tidskrift. Lund.